

THE PALIVERSE PROJECT

Το σύμπαν της σοφίας του Βούδα

Σχόλια (Aṭṭhakathā)

Ο Κανόνας των Ομιλιών - Σχόλια (Sutta Piṭaka -
Aṭṭhakathā)

5. Η συλλογή των μικρών κειμένων (5. Khuddaka Nikāya -
Aṭṭhakathā)

09. Σχόλια για τους στίχους των πρεσβυτέρων γυναικών μοναχών
(09. Therīgāthā-aṭṭhakathā)

1. Το βιβλίο του ενός (1. Ekakanipāto)

PaliVerse

5. Η συλλογή των μικρών κειμένων

09. Σχόλια για τους στίχους των πρεσβυτέρων γυναικών μοναχών

Namo tassa bhagavato arahato sammāsambuddhassa

Khuddakanikāye

Therīgāthā-aṭṭhakathā

1. Ekakanipāto

1. Aññatarātherīgāthāvaṇṇanā

1. Idāni therīgāthānaṃ atthasaṃvaṇṇanāya okāso anuppatto. Tattha yasmā bhikkhunīnaṃ ādito yathā pabbajjā upasampadā ca paṭiladdhā, taṃ pakāsetvā atthasaṃvaṇṇanāya karīyamānāya tattha tattha gāthānaṃ aṭṭhuppattiṃ vibhāvetuṃ sukarā hoti supākaṭā ca, tasmā taṃ pakāsetuṃ ādito paṭṭhāya saṅkhepato ayaṃ anupubbikathā -

Ayañhi lokanātho “manussattaṃ liṅgasampattī”tyādinā vuttāni aṭṭhaṅgāni samodhānetvā dīpaṅkarassa bhagavato pādamūle katamahābhinihāro samatiṃsapāramiyo pūrento catuvīsatiyā buddhānaṃ santike laddhabyākaraṇo anukkamena pāramiyo pūretvā ñātattacariyāya lokattacariyāya buddhattacariyāya ca koṭiṃ patvā tusitabhavane nibbattitvā tattha yāvatāyukaṃ ṭhatvā dasasahassacakkavāḷadevatāhi buddhabhāvāya -

“Kālo kho te mahāvīra, uppajja mātukucchiyaṃ;
Sadevakaṃ tārayanto, bujjhassu amataṃ pada”nti. -

Āyācitamanussūpapattiko tāsāṃ devatānaṃ paṭiññaṃ datvā, katapañcamahāvīlokano sakyaṛājakule suddhodanamahārājassa gehe sato sampajāno mātukucchiṃ okkanto dasamāse sato sampajāno tattha ṭhatvā, sato sampajāno tato nikkhanto lumbinīvane laddhābhijātiko vividhā dhātiyo ādiṃ katvā mahatā parihārena sammadeva parihariyamāno anukkamena vuḍḍhippatto tīsu pāsādesu vividhanāṭakajanaparivuto devo viya sampattiṃ anubhavanto jiṇṇabyādhimatadassanena jātasamvego ñāṇassa paripākataṃ gatattā, kāmesu ādīnavaṃ nekkhamme ca ānisaṃsaṃ disvā, rāhulakumārassa jātadivase channasahāyo kaṇḍakaṃ assarājaṃ āruya, devatāhi vivaṭena dvārena aḍḍharattikasamaye mahābhinnikkhamanaṃ nikkhamitvā, teneva rattāvasesena tīṇi rajjāni atikkamitvā anomānadītiraṃ patvā ghaṭikāramahābrahmunā ānīte arahattaddhaje gahetvā pabbajito, tāvadeva vassasaṭṭhikatthero viya ākappasampanno hutvā, pāsādikena iriyāpathena anukkamena rājagahaṃ patvā, tattha piṇḍāya caritvā paṇḍavapabbatapabbhāre piṇḍapātaṃ paribhuñjitvā, māgadharājena rajjena nimantiyamāno taṃ paṭikkhipitvā, bhaggavassārāmaṃ gantvā, tassa samayaṃ pariggaṇhitvā tato ālārudakānaṃ samayaṃ pariggaṇhitvā,

taṃ sabbam analaṅkaritvā anukkamena uruvelaṃ gantvā tattha chabbassāni
 dukkarakārikaṃ katvā, tāya ariyadhammapaṭivedhassābhāvaṃ ñatvā “nāyaṃ maggo
 bodhāyā”ti oḷārikaṃ āhāraṃ āharanto katipāhena balaṃ gāhetvā
 visākhāpuṇṇamadivase sujātāya dinnam varabhojanaṃ bhuñjitvā, suvaṇṇapātiṃ
 nadiyā paṭisotaṃ khipitvā, “ajja buddho bhavissāmī”ti katasanniṭṭhāno
 sāyanhasamaye kālena nāgarājena abhitthutiguṇo bodhimaṇḍaṃ āruya acalaṭṭhāne
 pācīnalokadhātuabhimukho aparājitapallaṅke nisinno caturaṅgasamannāgataṃ
 vīriyaṃ adhiṭṭhāya, sūriye anattaṅgateyeva mārabalaṃ vidhamitvā, paṭhamayāme
 pubbenivāsaṃ anussaritvā, majjhimayāme dibbacakkhuṃ visodhetvā, pacchimayāme
 paṭiccasamuppāde ñāṇaṃ otāretvā, anulomapaṭilomaṃ paccayākāraṃ sammasanto
 vipassanaṃ vaḍḍhetvā sabbabuddhehi adhigataṃ anaññasādhāraṇaṃ
 sammāsambodhiṃ adhigantvā, nibbānārammaṇāya phalasamāpattiyā tattheva
 sattāhaṃ vītināmetvā, teneva nayena itarasattāhepi bodhimaṇḍe ye vītināmetvā,
 rājāyatanamūle madhupiṇḍikabhojanaṃ bhuñjitvā, puna ajapālanigrodhamūle nisinno
 dhammatāya dhammagambhīrataṃ paccavekkhitvā appossukkatāya citte namante
 mahābrahmunā āyācīto buddhacakkhunā lokaṃ volokento
 tikkhindriyamudindriyādibhede satte disvā mahābrahmunā dhammadesanāya
 katapaṭiñño “kassa nu kho ahaṃ paṭhamaṃ dhammaṃ deseyya”nti āvajjento
 āḷarudakānaṃ kālaṅkatabhāvaṃ ñatvā, “bahupakārā kho me pañcavaggiyā bhikkhū,
 ye maṃ padhānapahitattaṃ upaṭṭhahimso, yaṃnūnāhaṃ pañcavaggiyānaṃ
 bhikkhūnaṃ paṭhamaṃ dhammaṃ deseyya”nti cintetvā, āsāḷhipuṇṇamāyaṃ
 mahābodhito bārāṇasiṃ uddissa aṭṭhārasayojanaṃ maggaṃ paṭipanno antarāmagge
 upakena ājīvakena saddhiṃ mantetvā, anukkamena isipatanaṃ patvā tattha
 pañcavaggiye saññāpetvā “dveme, bhikkhave, antā pabbajitena na
 sevitaḃbā”tiādinā dhammacakkaṃ pavattanasuttantadesanāya
 aññāsikoṇḍaññappamukhā aṭṭhārasabrahmakotiyo dhammāmataṃ pāyetvā pāṭipade
 bhaddiyattheraṃ, pakkhassa dutiyāyaṃ vappattheraṃ, pakkhassa tatiyāyaṃ
 mahānāmattheraṃ, catutthiyaṃ assajittheraṃ, sotāpattiphale paṭiṭṭhāpetvā,
 pañcamiyaṃ pana pakkhassa anattalakkaṇasuttantadesanāya sabbepi arahatte
 paṭiṭṭhāpetvā tato paraṃ yasadāraṃ kappamukhe pañcapaṇṇāsapurise,
 kappāsikavanasaṇḍe tiṃsamatte bhaddavaggiye, gayāsīse piṭṭhipāsāṇe
 sahasamatte purāṇajaṭileti evaṃ mahājanaṃ ariyabhūmiṃ otāretvā
 bimbisārappamukhāni ekādasanahutāni sotāpattiphale nahutaṃ saraṇattaye
 paṭiṭṭhāpetvā veḷuvanaṃ paṭiggahetvā tattha viharanto assajittherassa vāhasā
 adhigatapaṭhamamagge sañcayaṃ āpucchitvā, saddhiṃ parisāya attano santikaṃ
 upagate sārīputtamoggallāne aggaphalaṃ sacchikatvā sāvakapāramiyā matthakaṃ
 patte aggasāvakaṭṭhāne ṭhapetvā kāḷudāyittherassa abhiyācanāya kapilavatthum
 gantvā, mānatthaddhe ñātake yamakapāṭihāriyena dametvā, pitaraṃ anāgāmiphale,
 mahāpajāpatiṃ sotāpattiphale paṭiṭṭhāpetvā, nandakumāraṃ rāhulakumārañca
 pabbājetvā, satthā punadeva rājagahaṃ paccāgacchi.

Athāparena samayena satthari vesāliṃ upanissāya kūṭāgārasālāyaṃ viharante
 suddhodanamahārājā setacchattassa heṭṭhāva arahattaṃ sacchikatvā parinibbāyi.
 Atha mahāpajāpatiyā gotamiyā pabbajjāya cittaṃ uppajji, tato rohinīnadītīre
 kalahavivādasuttantadesanāya pariyosāne nikkhamitvā, pabbajitānaṃ pañcannaṃ
 kumārasatānaṃ pādaparicārīkā ekajjhāsayaṃ hutvā mahāpajāpatiyā santikaṃ
 gantvā, sabbāva “satthu santike pabbajissāmā”ti mahāpajāpatiṃ jeṭṭhikaṃ katvā
 satthu santikaṃ gantukāmā ahesuṃ. Ayañca mahāpajāpati pubbepi ekavāraṃ

satthāraṃ pabbajjaṃ yācivā nālattha, tasmā kappakaṃ pakkosāpetvā kese chindāpetvā kāsāyāni acchādetvā sabbā tā sākiyāniyo ādāya vesāliṃ gantvā ānandattherena dasabalaṃ yācāpetvā, aṭṭhagarudhammapaṭiggahaṇena pabbajjaṃ upasampadañca alattha. Itarā pana sabbāpi ekato upasampannā ahesuṃ. Ayamettha saṅkhepo. Vitthārato panetaṃ vatthu tattha tattha pāliyaṃ āgatameva.

Evaṃ upasampannā pana mahāpajāpati satthāraṃ upasaṅkamitvā abhivādetvā ekamantaṃ aṭṭhāsī. Athassā satthā dhammaṃ desesi. Sā satthu santike kammaṭṭhānaṃ gahetvā arahattaṃ pāpuṇi. Sesā ca pañcasatabhikkhuniyo nandakovādapariyosāne arahattaṃ pāpuṇiṃsu. Evaṃ bhikkhunisaṅghe suppatiṭṭhite puthubhūte tattha tattha gāmanigamajanapadarājadhānīsu kulitthiyo kulasuṇhāyo kulakumārīkāyo buddhasubuddhataṃ dhammasudhammataṃ saṅhasuppaṭipattitañca sutvā, sāsane abhippasannā saṃsāre ca jātasamvegā attano sāmike mātāpitāro ñātake ca anujānāpetvā, sāsane uraṃ datvā pabbajiṃsu. Pabbajitvā ca sīlācārasampannā satthuno ca tesāṃ therānañca santike ovādaṃ labhitvā ghaṭentiyo vāyamantiyo nacirasseva arahattaṃ sacchākaṃsu. Tāhi udānādivasena tattha tattha bhāsītā gāthā pacchā saṅgītikārahehi ekajjhaṃ katvā ekakanipātādivasena saṅgītiṃ āropayiṃsu “imā therīgāthā nāmā”ti. Tāsaṃ nipātādivibhāgo heṭṭhā vuttoyeva. Tattha nipātesu ekakanipāto ādi. Tatthapi -

1. “Sukhaṃ supāhi therike, katvā coḷena pārutā;
Upasanto hi te rāgo, sukkaḍḍakaṃva kumbhiya”nti. -

Ayaṃ gāthā ādi. Tassā kā uppatti? Atīte kira aññatarā kuladhītā koṇāgamanassa bhagavato kāle sāsane abhippasannā hutvā satthāraṃ nimantetvā dutiyadivase sākāmaṇḍapaṃ kāretvā vālikaṃ attharitvā upari vitānaṃ bandhitvā gandhapupphādīhi pūjaṃ katvā satthu kālaṃ ārocāpesi. Satthā tattha gantvā paññatte āsane nisīdi. Sā bhagavantaṃ vanditvā paṇītena khādanīyena bhojanīyena parivisitvā, bhagavantaṃ bhuttāviṃ onītapattapāṇiṃ ticīvarena acchādesi. Tassā bhagavā anumodanaṃ katvā pakkāmi. Sā yāvatāyukaṃ puññāni katvā āyupariyosāne devaloke nibbattitvā ekaṃ buddhantaraṃ sugatīsu eva saṃsarantī kassapassa bhagavato kāle gahapatikule nibbattitvā viññutaṃ patvā, saṃsāre jātasamvegā sāsane pabbajitvā upasampajjitvā vīsativassahassāni bhikkhunisiḷaṃ pūretvā, puthujjanakālakiriyaṃ katvā, sagge nibbattā ekaṃ buddhantaraṃ saggasampattiṃ anubhavitvā imasmiṃ buddhuppāde vesāliyaṃ khattiyamahāsālakule nibbatti. Taṃ thirasantasarīratāya therikāti vohariṃsu. Sā vayappattā kulappadesādinā samānajātikassa khattiyakumārassa mātāpitūhi dinnā patidevatā hutvā vasantī satthu vesāligamane sāsane paṭiladdhasaddhā upāsikā hutvā, aparabhāge mahāpajāpatigotamītheriyā santike dhammaṃ sutvā pabbajjāya ruciṃ uppādetvā “ahaṃ pabbajissāmī”ti sāmikassārocesi. Sāmiko nānujānāti. Sā pana katādhikāratāya yathāsutaṃ dhammaṃ paccavekkhitvā rūpārūpadhamme pariggahetvā vipassanaṃ anuyuttā viharati.

Athekadivasaṃ mahānase byañjane paccamāne mahatī aggijālā utṭhahi. Sā aggijālā sakalabhājanaṃ taṭataṭāyantaṃ jhāyati. Sā taṃ disvā tadevārammaṇaṃ katvā suṭṭhutaṃ aniccataṃ upaṭṭhahantaṃ upadhāretvā tato tattha dukkhāniccānattatañca āropetvā vipassanaṃ vaḍḍhetvā anukkamena ussukkāpetvā maggapaṭipāṭiyā anāgāmiphale patiṭṭhahi. Sā tato paṭṭhāya ābharaṇaṃ vā alaṅkāraṃ vā na dhāreti. Sā sāmikena “kasmā tvaṃ, bhadde, idāni pubbe viya

ābharaṇaṃ vā alaṅkāraṃ vā na dhāresī”ti vuttā attano gihibhāve abhabbabbhāvaṃ ārocetvā pabbajjaṃ anujānāpesi. So visākho upāsako viya dhammadinnaṃ mahatā pariḥārena mahāpajāpatigotamiyā santikaṃ netvā “imaṃ, ayye, pabbājethā”ti āha. Atha mahāpajāpatigotamī taṃ pabbājetvā upasampādetvā viḥāraṃ netvā satthāraṃ dassesi. Satthāpissā pakatiyā diṭṭhārammaṇameva vibhāvento “sukhaṃ supāhī”ti gāthamāha.

Tattha sukhanti bhāvanapuṃsakaniddeso. Supāhīti āṇattivacanaṃ. Theriketi āmantanavacanaṃ. Katvā coḷena pārutāti appicchatāya niyojanaṃ. Upasanto hi te rāgoti paṭipattikittanaṃ. Sukkhaḍākaṃvāti upasametabbassa kilesassa asārabhāvanidassanaṃ. Kumbhiyanti tadādhārassa aniccatucchādibhāvanidassanaṃ.

Sukhanti cetaṃ iṭṭhādhivacanaṃ. Sukhena nidukkhā hutvāti attho. Supāhīti nipajjanidassanañcetaṃ catunnaṃ iriyāpathānaṃ, tasmā cattāropi iriyāpathe sukheneva kappehi sukhaṃ viharāti attho. Theriketi idaṃ yadipi tassā nāmakittanaṃ, pacurena anvatthasaññābhāvato pana thire sāsane thirabhāvappatte, thirehi silādidhammehi samannāgateti attho. Katvā coḷena pārutāti paṃsukūlacoḷehi cīvaraṃ katvā acchāditasarīrā taṃ nivatthā ceva pārutā ca. Upasanto hi te rāgoti hi-saddo hetvattho. Yasmā tava santāne uppajjanakakāmarāgo upasanto anāgāmi maggañāṇagginā daḍḍho, idāni tadavasesaṃ rāgaṃ aggamaggañāṇagginā dahetvā sukhaṃ supāhīti adhippāyo. Sukkhaḍākaṃvā kumbhiyanti yathā taṃ pakke bhājane appakaṃ ḍākabyañjanaṃ mahatiyā aggijālāya paccamānaṃ jhāyitvā sussantaṃ vūpasammati, yathā vā udakamisse ḍākabyañjane uddhanaṃ āropetvā paccamāne udake vijjamāne taṃ cicciṭṭāyati ciṭṭiṭṭāyati, udake pana chinne upasantameva hoti, evaṃ tava santāne kāmarāgo upasanto, itarampi vūpasametvā sukhaṃ supāhīti.

Therī indriyānaṃ paripākaṃ gatattā satthu desanāvilāsenā ca gāthāpariyosāne saha paṭisambhidāhi arahattaṃ pāpuṇi. Tena vuttaṃ apadāne.

“Koṇāgamanabuddhassa, maṇḍapo kārīto mayā;
Dhuvam ticīvaramdāsiṃ, buddhassa lokabandhuno.

“Yaṃ yaṃ janapadaṃ yāmi, nigame rājadhāniyo;
Sabbattha pūjito homi, puññakammassidaṃ phalaṃ.

“Kilesā jhāpitā mayhaṃ, bhavā sabbe samūhatā;
Nāgīva bandhanaṃ chetvā, viharāmi anāsavā.

“Svāgataṃ vata me āsi, buddhasettṭhassa santike;
Tisso vijjā anuppattā, kataṃ buddhassa sāsanaṃ.

“Paṭisambhidā catasso, vimokkhāpi ca aṭṭhime;
Chalābhiññā sacchikatā, kataṃ buddhassa sāsana”nti.

Arahattaṃ pana patvā therī udānentī tameva gāthaṃ abhāsi, tenāyaṃ gāthā tassā theriyā gāthā ahosi. Tattha theriyā vuttagāthāya anavaseso rāgo pariggahito aggamaggena tassa vūpasamassa adhippetattā. Rāgavūpasameneva cettha sabbesampi kilesānaṃ vūpasamo vuttoti daṭṭhabbaṃ tadekaṭṭhatāya sabbesaṃ kilesadhammānaṃ vūpasamasiddhito. Tathā hi vuccati -

“Uddhaccavicikicchāhi, yo moho sahajo mato;
Pahānekaṭṭhabhāvena, rāgena saraṇo hi so”ti.

Yathā cettha sabbesaṃ saṃkilesānaṃ vūpasamo vutto, evaṃ sabbatthāpi tesāṃ vūpasamo vuttoti veditabbaṃ. Pubbabhāge tadaṅgavasena, samathavipassanākkhaṇe vikkhambhanavasena, maggakkhaṇe samucchedavasena, phalakkhaṇe paṭippassaddhivasena vūpasamasiddhito. Tena catubbidhassāpi pahānassa siddhi veditabbā. Tattha tadaṅgappahānena sīlasampadāsiddhi, vikkhambhanapahānena samādhisampadāsiddhi, itarehi paññāsampadāsiddhi dassitā hoti pahānābhisamayopasijjhanato. Yathā bhāvanābhisamayaṃ sādheti tasmim̐ asati tadabhāvato, tathā sacchikiriyābhisamayaṃ pariññābhisamayaṃ sādheti evāti. Caturābhisamayasiddhiyā tisso sikkhā, paṭipattiyā tividhakalyāṇatā, sattavisuddhiyo ca paripuṇṇā imāya gāthāya pakāsītā hontīti veditabbaṃ. Aññatarātherī apaññātā nāmagottādivasena apākaṭṭhā, ekā therī lakkhaṇasampannā bhikkhunī imaṃ gāthaṃ abhāsīti adhippāyo.

Aññatarātherīgāthāvaṇṇanā niṭṭhitā.

2. Muttātherīgāthāvaṇṇanā

- 2.** “Mutte muccassu yogehi, cando rāhuggahā iva;
Vippamuttana cittena, anaṇā bhuñja piṇḍaka”nti. -

Ayaṃ muttāya nāma sikkhamānāya gāthā. Ayampi purimabuddhesu katādhikārā tattha tattha bhava vivaṭṭūpanissayaṃ kusalaṃ upacinantī vipassissa bhagavato kāle kulagehe nibbattitvā viññutaṃ patvā ekadivasāṃ satthāraṃ rathiyāṃ gacchantaṃ disvā pasannamānasā pañcapatitṭhiteṇa vanditvā pīṭivegena satthu pādamūle avakujjā nipajji. Sā tena puññakammena devaloke nibbattitvā aparāparaṃ sugatīsuyeva saṃsarantī imasmim̐ buddhuppāde sāvatthiyaṃ brāhmaṇamahāsālakule nibbatti, muttātissā nāmaṃ ahosi. Sā upanissayasampannatāya vīsativassakāle mahāpajāpatigotamiyā santike pabbajitvā sikkhamānāva hutvā kammaṭṭhānaṃ kathāpetvā vipassanāya kammaṃ karoti. Sā ekadivasāṃ bhattakiccaṃ katvā piṇḍapāṭapaṭikkantā therīnaṃ bhikkhunīnaṃ vattaṃ dassetvā divāṭṭhānaṃ gantvā raho nisinnā vipassanāya manasikāraṃ ārabhi. Satthā surabhigandhakuṭiyā nisinnova obhāsaṃ vissajjetvā tassā purato nisinno viya attānaṃ dassetvā “mutte muccassu yogehī”ti imaṃ gāthamāha.

Tattha mutteti tassā ālapanāṃ. Muccassu yogehīti maggapāṭipāṭiyā kāmayogādīhi catūhi yogehi mucca, tehi vimuttacittā hohi. Yathā kiṃ? Cando rāhuggahā ivāti rāhusaṅkhāto gahato cando viya upakkilesato muccassu. Vippamuttana cittenāti ariyamaggena samucchedavimuttiyā suṭṭhu vimuttana cittena, itthaṃ bhūtalakkhaṇe cetāṃ karaṇavacanaṃ. Anaṇā bhuñja piṇḍakanti kilesaīnaṃ pahāya anaṇā hutvā raṭṭhapiṇḍaṃ bhuñjeyyāsi. Yo hi kilese appahāya satthārā anuññātapaccaye paribhuñjati, so sāṇo paribhuñjati nāma. Yathāha āyasmā bākulo - “sattāhameva kho ahaṃ, āvuso, sāṇo raṭṭhapiṇḍaṃ bhuñji”nti. Tasmā sāsane pabbajitena kāmacchandādiīnaṃ pahānāya anaṇena hutvā saddhādeyyaṃ paribhuñjitabbaṃ. Piṇḍakanti desanāsīsameva, cattāropi paccayeti attho. Abhiṇhaṃ ovadatīti ariyamaggappattiyā upakkilese visodhento bahuso ovādaṃ deti.

Sā tasmim̐ ovāde ṭhatvā nacirasseva arahattaṃ pāpuṇi. Tena vuttaṃ apadāne -

“Vipassissa bhagavato, lokajetthassa tādino;
Rathiyam paṭipannassa, tārayantassa pāṇino.

“Gharato nikkhamitvāna, avakujjā nipajjaham;
Anukampako lokanātho, sirasi akkamī mama.

“Akkamitvāna sirasi, agamā lokanāyako;
Tena cittappasādena, tusitam agamāsaham.

“Kilesā jhāpitā mayham...pe... katam buddhassa sāsana”nti.

Arahattam pana patvā sā tameva gātham udānesi. Paripuṇṇasikkhā upasampajjitvā aparabhāge parinibbānakālepi tameva gātham paccabhāsīti.

Muttātherīgāthāvaṇṇanā niṭṭhitā.

3. Puṇṇātherīgāthāvaṇṇanā

3. Puṇṇe pūrassu dhammehīti puṇṇāya nāma sikkhamānāya gāthā. Ayampi purimabuddhesu katādhikārā tattha tattha bhava vivaṭṭūpanissayaṃ kusalam upacinantī buddhasuññe loke candabhāgāya nadiyā tīre kinnarayoniyam nibbattā. Ekadivasam tattha aññataram paccekabuddham disvā pasannamānasā naḷamālāya tam pūjetvā añjaliṃ paggayha aṭṭhāsī. Sā tena puññakammena sugatīsuyeva saṃsarantī imasmiṃ buddhuppāde sāvattiyaṃ gahapatimahāsālakule nibbatti. Puṇṇātissā nāmaṃ ahosi. Sā upanissayasampannatāya vīsativassāni vasamānā mahāpajāpatigotamiyā santike dhammaṃ sutvā paṭiladdhasaddhā pabbajitvā sikkhamānā eva hutvā vipassanaṃ ārabhi. Satthā tassā gandhakuṭiyam nisinno eva obhāsam vissajjetvā -

3. “Puṇṇe pūrassu dhammehi, cando pannaraseriva;
Paripuṇṇāya paññāya, tamokhandham padālayā”ti. - imaṃ gāthamāha;

Tattha puṇṇeti tassā ālapanam. Pūrassu dhammehīti sattatimsabodhipakkhiyadhammehi paripuṇṇā hohi. Cando pannaraserivāti ra-kāro padasandhikaro. Pannarase puṇṇamāsiyaṃ sabbāhi kalāhi paripuṇṇo cando viya. Paripuṇṇāya paññāyāti soḷasannaṃ kiccānaṃ pāripūriyā paripuṇṇāya arahattamaggapaññāya. Tamokhandham padālayāti mohakkhandham anavasesato bhinda samucchinda. Mohakkhandhapadālanena saheva sabbepi kilesā padālītā hontīti.

Sā tam gātham sutvā vipassanaṃ vaḍḍhetvā arahattam pāpuṇi. Tena vuttaṃ apadāne -

“Candabhāgānadītīre, ahosiṃ kinnarī tadā;
Addasaṃ virajaṃ buddham, sayambhum aparājitaṃ.

“Pasannacittā sumanā, vedajātā katañjalī;
Naḷamālaṃ gahetvāna, sayambhum abhipūjayiṃ.

“Tena kammena sukatena, cetanāpaṇidhīhi ca;
Jahitvā kinnarīdeham, agacchiṃ tidaṃ gatiṃ.

“Chattiṃsadevarājūnaṃ, mahesittamakārayiṃ;
Dasannaṃ cakkavattīnaṃ, mahesittamakārayiṃ;
Saṃvejetvāna me cittaṃ, pabbajiṃ anagāriyaṃ.

“Kilesā jhāpitā mayhaṃ, bhavā sabbe samūhatā;
Sabbāsavaparikkhīṇā, natthi dāni punabbhavo.

“Catunnavutito kappe, yaṃ pupphamabhipūjayiṃ;
Duggatiṃ nābhijānāmi, pupphapūjāyidaṃ phalaṃ.

“Kilesā jhāpitā mayhaṃ...pe... kataṃ buddhassa sāsana”nti.

Arahattaṃ pana patvā sā therī tameva gāthaṃ udānesi. Ayameva cassā aññābyākaraṇagāthā ahoṣīti.

Puṇṇātherīgāthāvaṇṇanā niṭṭhitā.

4. Tissātherīgāthāvaṇṇanā

4. Tisse sikkhassu sikkhāyāti tissāya sikkhamānāya gāthā. Ayampi purimabuddhesu katādhikārā tattha tattha bhava vivaṭṭūpanissayaṃ kusalaṃ upacinitvā sambhatakusalapaccayā imasmiṃ buddhuppāde kapilavatthusmiṃ sakyarājakule nibbattitvā vayappattā bodhisattassa orodhabhūtā pacchā mahāpajāpatigotamiyā saddhiṃ nikkhamitvā pabbajitvā vipassanāya kammaṃ karoti. Tassā satthā heṭṭhā vuttanayeneva obhāsaṃ vissajjetvā -

4. “Tisse sikkhassu sikkhāya, mā taṃ yogā upaccaguṃ;
Sabbayogavisaṃyuttā, cara loke anāsavā”ti. - gāthaṃ abhāsi;

Tattha tisseti tassā ālapanam. Sikkhassu sikkhāyāti adhisīlasikkhādikāya tividhāya sikkhāya sikkha, maggasampayuttā tisso sikkhāyo sampādehīti attho. Idāni tāsāṃ sampādane kāraṇamāha “mā taṃ yogā upaccagu”nti manussattaṃ, indriyāvekallaṃ, buddhuppādo, saddhāpaṭilābhoti ime yogā samayā dullabhakkhaṇā taṃ mā atikkamuṃ. Kāmayogādayo eva vā cattāro yogā taṃ mā upaccaguṃ mā abhibhaveyyuṃ. Sabbayogavisaṃyuttāti sabbehi kāmayogādīhi yogehi vimuttā tato eva anāsavā hutvā loke cara, diṭṭhasukhavihārena viharāhīti attho.

Sā taṃ gāthaṃ sutvā vipassanaṃ vadḍhetvā arahattaṃ pāpuṇīti ādinayo heṭṭhā vuttanayeneva veditabbo.

Tissātherīgāthāvaṇṇanā niṭṭhitā.

5-10. Tissāditherīgāthāvaṇṇanā

5-10. Tisse yuñjassu dhammehīti tissāya theriyā gāthā. Tassā vatthu tissāsikkhamānāya vatthusadisam. Ayaṃ pana therī hutvā arahattaṃ pāpuṇi. Yathā ca ayaṃ, evaṃ ito paraṃ dhīrā, vīrā, mittā, bhadra, upasamāti pañcannaṃ therīnaṃ vatthu ekasadisameva. Sabbāpi imā kapilavatthuvāsiniyo bodhisattassa orodhabhūtā mahāpajāpatigotamiyā saddhiṃ nikkhantā obhāsagāthāya ca arahattaṃ pattā ṭhapetvā sattamiṃ. Sā pana obhāsagāthāya vinā pageva satthu santike laddhaṃ ovādaṃ nissāya vipassanaṃ ussukkāpetvā arahattaṃ pāpuṇitvā udānavasena “vīrā vīrehī”ti gāthaṃ abhāsi. Itarāpi arahattaṃ patvā -

5. “Tisse yuñjassu dhammehi, khaṇo taṃ mā upaccagā;
Khaṇātītā hi socanti, nirayamhi samappitā.
6. “Dhīre nirodhaṃ phusehi, saññāvūpasamaṃ sukhaṃ;
Ārādhayāhi nibbānaṃ, yogakkhemamanuttaraṃ.
7. “Vīrā vīrehi dhammehi, bhikkhunī bhāvitindriyā;
Dhāreti antimaṃ dehaṃ, jetvā māraṃ savāhanaṃ.
8. “Saddhāya pabbajitvāna, mitte mittaratā bhava;
Bhāvehi kusale dhamme, yogakkhemassa pattiya.
9. “Saddhāya pabbajitvāna, bhadre bhadraratā bhava;
Bhāvehi kusale dhamme, yogakkhemamanuttaraṃ.
10. “Upasame tare oghaṃ, maccudheyyaṃ suduttaraṃ;
Dhārehi antimaṃ dehaṃ, jetvā māraṃ savāhana”nti. -gāthāyo abhāsiṃsu;

Tattha yuñjassu dhammehīti samathavipassanādhammehi ariyehi bodhipakkhiyadhammehi ca yuñja yogaṃ karohi. Khaṇo taṃ mā upaccagāti yo evaṃ yogabhāvanaṃ na karoti, taṃ puggalaṃ patirūpadese uppattikkhaṇo, channaṃ āyatanānaṃ avekallakkhaṇo, buddhuppādakkhaṇo, saddhāya paṭiladdhakkhaṇo, sabbopi ayaṃ khaṇo atikkamati nāma. So khaṇo taṃ mā atikkami. Khaṇātītāti ye hi khaṇaṃ atītā, ye ca puggale so khaṇo abhīto, te nirayamhi samappitā hutvā socanti, tattha nibbattitvā mahādukkhaṃ paccanubhavantīti attho.

Nirodhaṃ phusehīti kilesanirodhaṃ phussa paṭilabha. Saññāvūpasamaṃ sukhaṃ, ārādhayāhi nibbānanti kāmasaññādināṃ pāpasaññānaṃ upasamanimittaṃ accantasukhaṃ nibbānaṃ ārādhehi.

Vīrā vīrehi dhammehīti vīriyapadhānatāya vīrehi tejjussadehi ariyamaggadhammehi bhāvitindriyā vaḍḍhitasaddhādiindriyā vīrā bhikkhunī vatthukāmehi savāhanaṃ kilesamāraṃ jinitvā āyatiṃ punabbhavābhāvato antimaṃ dehaṃ dhāretīti therī aññaṃ viya katvā attānaṃ dasseti.

Mitteti taṃ ālapati. Mittaratāti kalyāṇamittesu abhiratā. Tattha sakkārasammānakaraṇatā hohi. Bhāvehi kusale dhammeti ariyamaggadhamme vaḍḍhehi. Yogakkhemassāti arahattassa nibbānassa ca pattiya adhigamāya.

Bhadreti taṃ ālapati. Bhadraratāti bhadresu sīlādidhammesu ratā abhiratā hohi. Yogakkhemamanuttaranti catūhi yogehi khemaṃ anupaddavaṃ anuttaraṃ nibbānaṃ, tassa pattiya kusale bodhipakkhiyadhamme bhāvehīti attho.

Upasameti taṃ ālapati. Tare oghaṃ maccudheyyaṃ suduttaranti maccu ettha dhīyatīti maccudheyyaṃ, anupacitakusalasambhārehi suṭṭhu duttaranti suduttaraṃ, saṃsāramahoghaṃ tare ariyamagganāvāya tareyyāsi. Dhārehi antimaṃ dehanti tassa taraṇeneva antimadehadharā hohīti attho.

Tissāditherīgāthāvaṇṇanā niṭṭhitā.

Niṭṭhitā paṭhamavaggavaṇṇanā.

11. Muttātherīgāthāvaṇṇanā

11. Sumuttā sādhumuttāmhītiādikā muttātheriyā gāthā. Ayampi purimabuddhesu katādhikārā tattha tattha bhavē kusalaṃ upacinitvā imasmiṃ buddhuppāde kosalaṇapade oghātakassa nāma daliddabrāhmaṇassa dhītā hutvā nibbatti, taṃ vayappattakāle mātāpitaro ekassa khujjabrāhmaṇassa adaṃsu. Sā tena gharāvāsaṃ arocantī taṃ anujānāpetvā pabbajitvā vipassanāya kammaṃ karoti. Tassā bahiddhārammaṇesu cittaṃ vidhāvati, sā taṃ niggaṇhantī “sumuttā sādhumuttāmhī”ti gāthaṃ vadantīyeva vipassanaṃ ussukkāpetvā saha paṭisambhidāhi arahattaṃ pāpuṇi. Tena vuttaṃ apadāne -

“Padumuttaro nāma jino, sabbadhammesu cakkhumā;
Pāṇine anugaṇhanto, piṇḍāya pāvisī puram.

“Tassa āgacchato satthu, sabbe nagaravāsino;
Haṭṭhatuṭṭhā samāgantvā, vālikā ākiriṃsu te.

“Vīthisammajjanaṃ katvā, kadalipuṇṇakaddhaje;
Dhūmaṃ cuṇṇaṇca māsāṇca, sakkāraṃ kacca satthuno.

“Maṇḍapaṃ paṭiyādetvā, nimantetvā vināyakaṃ;
Mahādānaṃ daditvāna, sambodhiṃ abhipatthayi.

“Padumuttaro mahāvīro, hārako sabbapāṇinaṃ;
Anumodaniyaṃ katvā, byākāsi aggapuggalo.

“Satasahassee atikkante, kappo hessati bhaddako;
Bhavābhavē sukhaṃ laddhā, pāpuṇissasi bodhiyaṃ.

“Hatthakammaṇca ye keci, katāvī naranāriyo;
Anāgatamhi addhāne, sabbā hessanti sammukhā.

“Tena kammavipākena, cetanāpaṇidhīhi ca;
Uppannadevabhavane, tuyhaṃ tā paricārikā.

“Dibbaṃ sukhamasaṅkhyeyyaṃ, mānusaṇca asaṅkhiyaṃ;
Anubhonti ciraṃ kālaṃ, saṃsarimha bhavābhavē.

“Satasahassito kappe, yaṃ kammamakariṃ tadā;
Sukhumālā manussesu, atho devapuresu ca.

“Rūpaṃ bhogaṃ yasaṃ āyumaṃ, atho kittisukhaṃ piyaṃ;
Labhāmi satataṃ sabbaṃ, sukataṃ kammaśampadaṃ.

“Pacchime bhavē sampatte, jātāhaṃ brāhmaṇe kule;
Sukhumālahatthapādā, ramaṇiye nivesane.

“Sabbakālampi pathavī, na passāmanalaṅkataṃ;
Cikkhallabhūmiṃ asuciṃ, na passāmi kudācanaṃ.

“Kilesā jhāpitā mayhaṃ...pe... kataṃ buddhassa sāsana”nti.

Arahattaṃ pana patvā udānenti -

11. “Sumuttā sādhumuttāmhi, tīhi khujjehi muttiyā;
Udukkhalena musalena, patinā khujjakena ca;
Muttāmhi jātīmaraṇā, bhavanetti samūhatā”ti. - imaṃ gāthaṃ abhāsi;

Tattha sumuttāti suṭṭhu muttā. Sādhumuttāmhi sādhu sammadeva muttā amhi.
Kuto pana sumuttā sādhumuttāti āha “tīhi khujjehi muttiyā”ti, tīhi vaṅkakehi
parimuttiyāti attho. Idāni tāni sarūpato dassenti “udukkhalehi musalena, patinā
khujjakena cā”ti āha. Udukkhale hi dhaññaṃ pakkhipantiyā parivattentiya musalena
koṭṭentiya ca piṭṭhi onāmetabbā hotīti khujjakaraṇahetutāya tadubhayaṃ “khujja”nti
vuttaṃ. Sāmiko panassā khujjo eva. Idāni yassā muttiyā nidassanavasena tīhi
khujjehi mutti vuttā. Tameva dassenti “muttāmhi jātīmaraṇā”ti vatvā tattha
kāraṇamāha “bhavanetti samūhatā”ti. Tassattho - na kevalamahaṃ tīhi khujjehi eva
muttā, atha kho sabbasmā jātīmaraṇāpi, yasmā sabbassāpi bhavassa netti nāyikā
taṇhā aggamaḃgena mayā samugghāṭitāti.

Muttātherīgāthāvaṇṇanā niṭṭhitā.

12. Dhammadinnātherīgāthāvaṇṇanā

12. Chandajātā avasāyīti dhammadinnātheriyā gāthā. Sā kira
padumuttarabuddhakāle haṃsavatīnagare parādhīnavuttikā hutvā jīvantī nirodhato
vutṭhitassa aggasāvakaṃ pūjāsakkārapubbakaṃ dānaṃ datvā devaloke nibbattā.
Tato cavitvā devamanussesu saṃsaraṇtī phussassa bhagavato kāle satthu
vemātikabhātikānaṃ kammikassa gehe vasamānā dānaṃ paṭicca “ekaṃ dehī”ti
sāmikena vutte dve denti, bahuṃ puññaṃ katvā kassapabuddhakāle kikissa
kāsikaraṇā gehe paṭisandhiṃ gahetvā sattannaṃ bhaginīnaṃ abbhantarā hutvā
vīsativassasahassāni brahmacariyaṃ caritvā ekaṃ buddhantaṃ devamanussesu
saṃsaraṇtī imasmiṃ buddhuppāde rājagahe kulagehe nibbattitvā vayappattā
visākhassa seṭṭhino geḃaṃ gatā.

Athekadivaṃsaṃ visākho seṭṭhi satthu santike dhammaṃ sutvā anāgāmī hutvā gharaṃ
gantvā pāsādaṃ abhiruhanto sopānamatthake ṭhitāya dhammadinnāya
pasāritahatthaṃ anālambitvā pāsādaṃ abhiruhitvā bhuñjamānopi tuṇhībhūto
bhuñji. Dhammadinnā taṃ upadhāretvā, “ayya putta, kasmā tvaṃ ajja mama
hatthaṃ nālambi, bhuñjamānopi na kiñci kathesi, atthi nu kho koci mayhaṃ doso”ti
āha. Visākho “dhammadinne, na te doso atthi, ahaṃ pana ajja paṭṭhāya itthisarīraṃ
phusitum āhāre ca lolabhāvaṃ kātuṃ anaraho, tādiso mayā dhammo paṭividdho.
Tvaṃ pana sace icchasi, imasmiṃyeva gehe vasa. No ce icchasi, yattakena dhanena
te attho, tattakaṃ gahetvā kulagharaṃ gacchāhi”ti āha. “Nāhaṃ, ayya putta, tayā
vantavamaṇaṃ ācamissāmi, pabbajjaṃ me anujānāhi”ti. Visākho “sādhu,
dhammadinne”ti taṃ suvaṇṇasivikāya bhikkhuniupassayaṃ pesesi. Sā pabbajitvā
kammaṭṭhānaṃ gahetvā katipāhaṃ tattha vasitvā vivekavāsaṃ vasitukāmā
ācariyupajjhāyānaṃ santikaṃ gantvā, “ayyā, ākiṇṇaṭṭhāne mayhaṃ cittaṃ na
ramati, gāmakāvāsaṃ gacchāmi”ti āha. Bhikkhuniyo taṃ gāmakāvāsaṃ nayiṃsu. Sā
tattha vasantī atīte madditasāṅkhārātāya na cirasseva saha paṭisambhidāhi
arahattaṃ pāpuṇi. Tena vuttaṃ apadāne -

“Padumuttaro nāma jino, sabbadhammāna pāragū;
Ito satasahassamhi, kappe uppajji nāyako.

“Tadāhaṃ haṃsavatīyaṃ, kule aññatare ahuṃ;
Parakammakārī āsiṃ, nipakā sīlasaṃvutā.

“Padumuttarabuddhassa, sujāto aggasāvako;
Vihārā abhinikkhamma, piṇḍapātāya gacchati.

“Ghaṭaṃ gahetvā gacchantī, tadā udakahārikā;
Taṃ disvā adadaṃ pūpaṃ, pasannā sehi pāṇibhi.

“Paṭiggahetvā tattheva, nisinno paribhuñji so;
Tato netvāna taṃ gehaṃ, adāsiṃ tassa bhojanaṃ.

“Tato me ayyako tuṭṭho, akarī suṇisaṃ sakāṃ;
Sassuyā saha gantvāna, sambuddhaṃ abhivādayiṃ.

“Tadā so dhammakathikaṃ, bhikkhuṇiṃ parikittayaṃ;
Ṭhapesi etadaggamhi, taṃ sutvā muditā ahaṃ.

“Nimantayitvā sugataṃ, sasaṅghaṃ lokanāyakaṃ;
Mahādānaṃ daditvāna, taṃ ṭhānamabhipatthayiṃ.

“Tato maṃ sugato āha, ghananinnādasussaro;
Mamupaṭṭhānanirate, sasaṅghaparivesike.

“Saddhammassavane yutte, guṇavaddhitamānase;
Bhadde bhavassu muditā, lacchase paṇidhīphalaṃ.

“Satasahassito kappe, okkākakulasambhavo;
Gotamo nāma gottena, satthā loke bhavissati.

“Tassa dhammesu dāyādā, orasā dhammanimmitā;
Dhammadinnāti nāmena, hessati satthu sāvikā.

“Taṃ sutvā muditā hutvā, yāvajīvaṃ mahāmuniṃ;
Mettacittā paricariṃ, paccayehi vināyakaṃ.

“Tena kammena sukatena, cetanāpaṇidhīhi ca;
Jahitvā mānusaṃ dehaṃ, tāvatimsamagacchahaṃ.

“Imamhi bhaddake kappe, brahmabandhu mahāyaso;
Kassapo nāma gottena, uppajji vadataṃ varo.

“Upaṭṭhāko mahesissa, tadā āsi narissaro;
Kāsirājā kīkī nāma, bārāṇasipuruttame.

“Chaṭṭhā tassāsahaṃ dhītā, sudhammā iti vissutā;
Dhammaṃ sutvā jinaggassa, pabbajjaṃ samarocayiṃ.

“Anujāni na no tāto, agāreva tadā mayaṃ;
Vīsavassasahassāni, vicarimha atanditā.

“Komāribrahmacariyaṃ, rājakaññā sukhedhitā;
Buddhopaṭṭhānaniratā, muditā satta dhītaro.

“Samaṇī samaṇaguttā ca, bhikkhunī bhikkhudāyikā;
Dhammā ceva sudhammā ca, sattamī saṅghadāyikā.

“Khemā uppalavaṇṇā ca, paṭācārā ca kuṇḍalā;
Gotamī ca ahañceva, visākhā hoti sattamī.

“Tehi kammehi sukatehi, cetanāpaṇidhīhi ca;
Jahitvā mānusaṃ dehaṃ, tāvatimsamagacchahaṃ.

“Pacchime ca bhava dāni, giribbajapuruttame;
Jātā seṭṭhikule phīte, sabbakāmasamiddhine.

“Yadā rūpaguṇūpetā, paṭhame yobbane ṭhitā;
Tadā parakulaṃ gantvā, vasiṃ sukhasamappitā.

“Upetvā lokasaraṇaṃ, suṇitvā dhammadesanaṃ;
Anāgāmiphalaṃ patto, sāmiko me subuddhimā.

“Tadāhaṃ anujānetvā, pabbajiṃ anagāriyaṃ;
Nacireneva kālena, arahattamapāpuṇiṃ.

“Tadā upāsako so maṃ, upagantvā apucchatha;
Gambhīre nipuṇe pañhe, te sabbe byākariṃ ahaṃ.

“Jino tasmaṃ guṇe tuṭṭho, etadagge ṭhapesi maṃ;
Bhikkhuniṃ dhammakathikaṃ, nāññaṃ passāmi edisiṃ.

“Dhammadinnā yathā dhīrā, evaṃ dhāretha bhikkhavo;
Evāhaṃ paṇḍitā homi, nāyakenānukampitā.

“Pariciṇṇo mayā satthā, kataṃ buddhassa sāsanaṃ;
Ohito garuko bhāro, bhavanetti samūhatā.

“Yassatthāya pabbajitā, agārasmānagāriyaṃ;
So me attho anuppatto, sabbasaṃyojanakkhaya.

“Iddhīsu ca vasī homi, dibbāya sotadhātuyā;
Paracittāni jānāmi, satthusāsanakārikā.

“Pubbenivāsaṃ jānāmi, dibbacakkhu visodhitā;
Khepetvā āsave sabbe, visuddhāsiṃ sunimmalā.

“Kilesā jhāpitā mayhaṃ...pe... kataṃ buddhassa sāsana”nti.

Arahattaṃ pana patvā “mayhaṃ manaṃ matthakaṃ pattaṃ, idāni idha vasitvā kiṃ karissāmi, rājagahameva gantvā satthārañca vandissāmi, bahū ca me ñātakā puññaṇi karissanti”ti bhikkhunihi saddhiṃ rājagahameva paccāgatā. Visākho tassā āgatabhāvaṃ sutvā tassā adhigamaṃ vīmaṃsanto pañcakkhandhādivasena pañhaṃ

pucchi. Dhammadinnā sunisitena satthena kumudanāle chindantī viya pucchitaṃ pucchitaṃ pañhaṃ vissajjesi. Visākho sabbaṃ pucchāvissajjananayaṃ satthu ārocesi. Satthā “paṇḍitā, visākhā, dhammadinnā bhikkhunī”tiādinā taṃ pasamsanto sabbaññutaññāṇena saddhiṃ saṃsandetvā byākatabhāvaṃ pavedetvā tameva cūḷavedallasuttaṃ aṭṭhuppattiṃ katvā taṃ dhammakathikānaṃ bhikkhunīnaṃ aggaṭṭhāne ṭhapesi. Yadā pana sā tasmīṃ gāmakāvāse vasantī heṭṭhimamagge adhigantvā aggamaggaṭṭhāya vipassanaṃ paṭṭhapesi, tadā -

12. “Chandajātā avasāyī, manasā ca phuṭā siyā;
Kāmesu appaṭibaddhacittā, uddhaṃsotāti vuccatī”ti. -

Imaṃ gāthaṃ abhāsi.

Tattha chandajātāti aggaṃphalatthaṃ jātacchandā. Avasāyīti avasāyo vuccati avasānaṃ niṭṭhānaṃ, tampi kāmesu appaṭibaddhacittatāya “uddhaṃsotā”ti vakkhamānattā samaṇakiccasa niṭṭhānaṃ veditabbaṃ, na yassa kassaci, tasmā padadvayenāpi appattamānasā anuttaraṃ yogakkhemaṃ patthayamānāti ayamatto vutto hoti. Manasā ca phuṭā siyāti heṭṭhimehi tīhi maggacittehi nibbānaṃ phuṭā phusitā bhavēyya. Kāmesu appaṭibaddhacittāti anāgāmiaggavasena kāmesu na paṭibaddhacittā. Uddhaṃsotāti uddhameva maggasoto saṃsārasoto ca etissāti uddhaṃsotā. Anāgāmino hi yathā aggamaggaṃ uppajjati, na añño, evaṃ avihādīsu uppannaṃ yāva akaniṭṭhā uddhameva uppatti hotīti.

Dhammadinnātherīgāthāvaṇṇanā niṭṭhitā.

13. Visākhātherīgāthāvaṇṇanā

13. Karoṭha buddhasāsananti visākhāya theriyā gāthā. Tassā vatthu dhīrātheriyāvatthusadisameva. Sā arahattaṃ patvā vimuttisukhena vītināmentī -

13. “Karoṭha buddhasāsanaṃ, yaṃ katvā nānutappati;
Khippaṃ pādāni dhovivā, ekamante nisīdathā”ti. -

Imāya gāthāya aññaṃ byākāsi.

Tattha karoṭha buddhasāsananti buddhasāsanaṃ ovādaanusitṭhiṃ karoṭha, yathānusitṭhaṃ paṭipajjathāti attho. Yaṃ katvā nānutappatīti anusitṭhiṃ katvā karaṇahetu na anutappati takkarassa sammadeva adhippāyānaṃ samijjhanato. Khippaṃ pādāni dhovivā, ekamante nisīdathāti idaṃ yasmā sayāṃ pacchābhattaṃ piṇḍapātaṭṭhikāntā ācariyupajjhāyānaṃ vattaṃ dassetvā attano divāṭṭhāne pāde dhovivā raho nisinnā sadatthaṃ matthakaṃ pāpesi, tasmā tattha aññepi niyojenti avoca.

Visākhātherīgāthāvaṇṇanā niṭṭhitā.

14. Sumanātherīgāthāvaṇṇanā

14. Dhātuyo dukkhato disvāti sumanāya theriyā gāthā. Tassā vatthu tissātheriyā vatthusadisamaṃ. Imissāpi hi satthā obhāsaṃ vissajjetvā purato nisinno viya attānaṃ dassetvā -

14. “Dhātuyo dukkhato disvā, mā jātiṃ punarāgami;
Bhave chandaṃ virājetvā, upasantaṃ carissasī”ti. -

Imaṃ gāthamāha. Sā gāthāpariyosāne arahattaṃ pāpuṇi.

Tattha dhātuyo dukkhato disvāti sasantatipariyāpannā cakkhādidhātuyo itarāpi ca udayabbayapaṭipīḷanādinā “dukkhā”ti ñāṇacakkhunā disvā. Mā jātiṃ punarāgamīti puna jātiṃ āyatiṃ punabbhavaṃ mā upagacchi. Bhave chandaṃ virājetvāti kāmabhavādiṃ sabbasmiṃ bhave taṇhāchandaṃ virāgasāṅkhātena maggena pajahitvā. Upasantaṃ carissasīti sabbaso pahīnakilesatāya nibbutā viharissasi.

Ettha ca “dhātuyo dukkhato disvā”ti iminā dukkhānupassanāmukhena vipassanā dassitā. “Bhave chandaṃ virājetvā”ti iminā maggo, “upasantaṃ carissasī”ti iminā saupādisesā nibbānadhātu, “mā jātiṃ punarāgamī”ti iminā anupādisesā nibbānadhātu dassitāti daṭṭhabbaṃ.

Sumanātherīgāthāvaṇṇanā niṭṭhitā.

15. Uttarātherīgāthāvaṇṇanā

15. Kāyena saṃvutā āsinti uttarāya theriyā gāthā. Tassāpi vatthu tissātheriyā vatthusadisam. Sāpi hi sakyakulappasutā bodhisattassa orodhabhūtā mahāpajāpatigotamiyā saddhiṃ nikkhanta obhāsagāthāya arahattaṃ patvā pana -

15. “Kāyena saṃvutā āsiṃ, vācāya uda cetasā;
Samūlaṃ taṇhamabbuyha, sītibhūtāmi nibbutā”ti. -

Udānavasena tameva gāthaṃ abhāsi.

Tattha kāyena saṃvutā āsinti kāyikena saṃvarena saṃvutā ahoṣiṃ. Vācāyāti vācasikena saṃvarena saṃvutā āsinti yojanā, padadvayenāpi sīlasaṃvaramāha. Udāti atha. Cetasāti samādhicittena, etena vipassanābhāvanamāha. Samūlaṃ taṇhamabbuyhāti sānusayaṃ, saha vā avijjāya taṇhaṃ uddharitvā. Avijjāya hi paṭicchāditādīnave bhavattaye taṇhā uppajjati.

Aparo nayo - kāyena saṃvutāti sammākammantena sabbaso micchākammantassa pahānā maggasaṃvareneva kāyena saṃvutā āsiṃ. Vācāyāti sammāvācāya sabbaso micchāvācāya pahānā maggasaṃvareneva vācāya saṃvutā āsinti attho. Cetasāti samādhinā. Cetosīsenā hettha sammāsamādhī vutto, sammāsamādhiggahaṇeneva maggalakkhaṇena ekalakkhaṇā sammādiṭṭhiādayo maggadhammā gahitāva hontīti, maggasaṃvarena abhiijhādikassa asaṃvarassa anavasesato pahānaṃ dassitaṃ hoti. Tenevāha “samūlaṃ taṇhamabbuyhā”ti. Sītibhūtāmi nibbutāti sabbaso kilesapariḷhābhāvena sītibhāvappattā anupādisesāya nibbānadhātuyā nibbutā amhīti.

Uttarātherīgāthāvaṇṇanā niṭṭhitā.

16. Vuḍḍhapabbajitasumanātherīgāthāvaṇṇanā

16. Sukhaṃ tvaṃ vuḍḍhike sehīti sumanāya vuḍḍhapabbajitāya gāthā. Ayampi purimabuddhesu katādhikārā tattha tattha bhave kusalaṃ upacinitvā imasmiṃ buddhuppāde sāvattiyaṃ mahākosalarāṇṇo bhaginī hutvā nibbatti. Sā satthārā raṇṇo pasenadissa kosarassa “cattāro kho me, mahārāja, daharāti na uññātabbā”tiādinā desitaṃ dhammaṃ sutvā laddhappasādā saraṇesu ca sīlesu ca patitṭhāya pabbajitukāmāpi “ayyikaṃ paṭijaggissāmī”ti cirakālaṃ vītināmetvā

aparabhāge ayyikāya kālaṅkatāya rañña saddhiṃ mahagghāni attharaṇapāvuraṇāni gāhāpetvā vihāraṃ gantvā saṅghassa dāpetvā satthu santike dhammaṃ sutvā anāgāṃiphale patiṭṭhitā pabbajjaṃ yāci. Satthā tassā ñāṇaparipākaṃ disvā -

16. “Sukhaṃ tvaṃ vuḍḍhike sehi, katvā coḷena pārutā;
Upasanto hi te rāgo, sītibhūtāsi nibbutā”ti. -

Imaṃ gāthaṃ abhāsi. Sā gāthāpariyosāne saha paṭisambhidāhi arahattaṃ patvā udānavasena tameva gāthaṃ abhāsi. Idameva cassā aññābyākaraṇaṃ ahosi, sā tāvadeva pabbaji. Gāthāya pana vuḍḍhiketi vuḍḍhe, vayovuḍḍheti attho. Ayaṃ pana sīlādiguṇehipi vuḍḍhā, theriyā vuttagāthāya catutthapāde sītibhūtāsi nibbutāti yojetabbaṃ. Sesam vuttanayameva.

Vuḍḍhapabbajitasumanātherīgāthāvaṇṇanā niṭṭhitā.

17. Dhammātherīgāthāvaṇṇanā

17. Piṇḍapātaṃ caritvānāti dhammāya theriyā gāthā. Ayampi purimabuddhesu katādhikārā tattha tattha bhava vivaṭṭūpanissayaṃ kusalaṃ upacinitvā sambhatapuññasambhārā imasmim buddhuppāde sāvattiyaṃ kulaghare nibbattitvā vayappattā patirūpassa sāmikassa gehaṃ gantvā sāsane paṭiladdhasaddhā pabbajitukāmā hutvā sāmikena ananuññātā pacchā sāmike kālaṅkate pabbajitvā vipassanāya kammaṃ karontī ekadivasaṃ bhikkhāya caritvā vihāraṃ āgacchantī paripatitvā tameva ārammaṇaṃ katvā vipassanaṃ vaḍḍhetvā saha paṭisambhidāhi arahattaṃ patvā -

17. “Piṇḍapātaṃ caritvāna, daṇḍamolubbha dubbalā;
Vedhamānehi gattehi, tattheva nipatiṃ chamā;
Disvā ādīnavaṃ kāye, atha cittaṃ vimucci me”ti. -

Udānavasena imaṃ gāthaṃ abhāsi.

Tattha piṇḍapātaṃ caritvāna, daṇḍamolubbhāti piṇḍapātattāya yaṭṭhiṃ upatthambhena nagare vicaritvā bhikkhāya āhiṇḍitvā. Chamāti chamāyaṃ bhūmiyaṃ, pādānaṃ avasena bhūmiyaṃ nipatinti attho. Disvā ādīnavaṃ kāyeti asubhāniccadukkhānattatādīhi nānappakārehi sarīre dosaṃ paññācakkhunā disvā. Atha cittaṃ vimucci meti ādīnavānupassanāya parato pavattehi nibbidānupassanādīhi vikkhambhanavasena mama cittaṃ kilesehi vimuccitvā puna maggaphalehi yathākkamaṃ samucchadavasena ceva paṭippassaddhivasena ca sabbaso vimucci vimuttaṃ, na dānissā vimocetabbaṃ atthīti. Idameva cassā aññābyākaraṇaṃ ahosīti.

Dhammātherīgāthāvaṇṇanā niṭṭhitā.

18. Saṅghātherīgāthāvaṇṇanā

18. Hitvā ghare pabbajitvāti saṅghāya theriyā gāthā. Tassā vatthu dhīrātheriyā vatthusadisam. Gāthā pana -

18. “Hitvā ghare pabbajitvā, hitvā puttaṃ pasuṃ piyaṃ;
Hitvā rāgañca dosañca, avijjañca virājiya;
Samūlaṃ taṇhamabbuyha, upasantāmi nibbutā”ti. - gāthaṃ abhāsi;

Tattha hitvāti chaḍḍetvā. Ghareti gehaṃ. Gharasaddo hi ekasmimpi abhidheyye kadāci bahūsu bījaṃ viya rūḷhivasena voharīyati. Hitvā puttāṃ pasuṃ piyanti piyāyitabbe putte ceva gomahiṃsādiḷe pasū ca tappaṭibaddhachandarāgappahānena pahāya. Hitvā rāgañca dosañcāti rajjanasabhāvaṃ rāgaṃ, dussanasabhāvaṃ dosañca ariyamaggena samucchinditvā. Avijjañca virājīyāti sabbākusalesu pubbaṅgamaṃ mohañca virājetvā maggena samugghāṭetvā icceva attho. Sesaṃ vuttanayameva.

Saṅghātherīgāthāvaṇṇanā niṭṭhitā.

Ekakanipātavaṇṇanā niṭṭhitā.

ΠΑΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ ΓΙΑ ΑΥΤΗ ΤΗ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

Η παρούσα μετάφραση αποτελεί μέρος του PaliVerse Project, της πρώτης πλήρους και ενιαίας αγγλικής μετάφρασης του Κανόνα Πάλι, μαζί με τα Σχόλια (Aṭṭhakathā) και τα Υποσχόλια (Ṭīkā) και συνοδεύεται από διαδραστικά εργαλεία μελέτης. Το PaliVerse είναι ένα έργο σε εξέλιξη. Οι μεταφράσεις που δημιουργούνται με τεχνητή νοημοσύνη βελτιώνονται συνεχώς μέσω αναθεωρήσεων και σχολίων από ειδικούς. Το παρόν κείμενο αποτελεί την πιο πρόσφατη μετάφραση κατά την ημερομηνία λήψης.

Ημερομηνία δημιουργίας PDF: 14 Σεπτεμβρίου 2026

ΠΩΣ ΝΑ ΠΑΡΑΘΕΣΕΤΕ ΤΗΝ ΠΗΓΗ

PaliVerse (2026). Σχόλια. Ο Κανόνας των Ομιλιών - Σχόλια. 5. Η συλλογή των μικρών κειμένων. 09. Σχόλια για τους στίχους των πρεσβυτέρων γυναικών μοναχών. 1. Το βιβλίο του ενός έχει ανακτηθεί από το paliverse.org

© 2026 The PaliVerse Project · Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος
Κέντρο Μελέτης και Πρακτικής Βουδισμού Τεραβάδα
Αστική Μη Κερδοσκοπική Εταιρεία εγγεγραμμένη στην Ελλάδα
Το παρόν PDF μπορεί να διανέμεται ελεύθερα για σκοπούς μελέτης και πρακτικής.

PaliVerse.org